1. Křivkový integrál

Poznámka. Funkce $\phi(t) : [a,b] \to R^n$ je C^1 v $[a,b]$ právě když existuje $\hat{\phi}(t) : R \to R^n$ třídy C^1 v R tak, že $\hat{\phi}|_{[a,b]} = \phi$.

Lemma 1.1 Nechť $\phi(t) : [a,b] \to R^n$. Pak je ekvivalentní:
(1) $\phi(t)$ je C^1 v $[a,b]$
(2) $\phi(t) \in C([a,b]) \cap C^1((a,b))$, existují vlastní jednostranné derivace $\phi'_+(a)$, $\phi'_-(b)$ a navíc

$$\phi'_+(a) = \lim_{t \to a+} \phi'(t) \qquad \phi'_-(b) = \lim_{t \to b-} \phi'(t)\,.$$

Definice. Nechť $\phi(t) : [a,b] \to R^n$ je C^1 funkce taková, že $\phi'(t) \neq 0$ všude v $[a,b]$. Potom ϕ (podrobněji dvojici $(\phi(t),[a,b])$) nazvu C^1-křivkou v R^n.
Nechť $\phi(t) : [a,b] \to R^n$ je spojitá funkce. Nechť existují body $x_0 = a < x_1 < \cdots < x_n = b$ takové, že $\forall i = 1, \ldots n$ je $\phi|_{[x_{i-1},x_i]}$ C^1-křivka v R^n. Potom ϕ (podrobněji dvojici $(\phi(t),[a,b])$) nazvu po částech C^1-křivkou v R^n.
Množina

$$\langle \phi \rangle = \phi([a,b]) = \{\phi(t) : \ t \in [a,b]\}$$

se nazývá geometrický obraz křivky ϕ.
Alternativní terminologie: $\langle \phi \rangle$...křivka, $(\phi(t),[a,b])$...parametrizace křivky.

Úmluva. Křivka = po částech C^1 křivka.

Terminologie. Pro křivku $(\phi(t),[a,b])$ zavádím:
• $\phi'(t)$ ... tečný vektor křivky (existuje nejvýše konečně výjimečných bodů, kde neexistuje $\phi'(t)$, ale existují (obecně různé) $\phi'_+(t)$, $\phi'_-(t)$.)
• $\phi'(t)/\|\phi'(t)\|$ ... jednotkový tečný vektor. Norma je eukleidovská:

$$\|\phi'(t)\| = \sqrt{\sum_{i=1}^{n} \{\phi'_i(t)\}^2}$$

Též definován až na konečně vyjímek.
• $\phi(a)$ ... počáteční bod ϕ, zkratka p. b. ϕ.
• $\phi(b)$ ... koncový bod ϕ, zkratka k. b. ϕ.

Definice. Křivka $(\phi(t),[a,b])$ se nazve jednoduchá, je-li $\phi(t)$ prosté v $[a,b]$. Křivka se nazve uzavřená, jestliže p. b. ϕ = k. b. ϕ. Uzavřená křivka se nazve jednoduchá, pokud ϕ je prosté v $[a,b)$.
Příklady.
• $\phi(t) = (\cos(2 * \pi * t), \sin(2 * \pi * t))$, $t \in [0,1]$ je jednoduchá uzavřená, C^1

křivka, $\langle\phi\rangle$ je jednotková kružnice.
• čtverec je geometrický obraz jednoduché uzavřené křivky, která není C^1.
• "8" je uzavřená křivka, která není jednoduchá

Definice. Nechť $(\phi(t),[a,b])$ je křivka. Křivku

$$\chi(t) := \phi(-t), \qquad t \in [-b,-a]$$

nazvu křivkou opačnou k ϕ a značím $\ominus\phi$.
Nechť $(\phi(t),[a,b])$, $(\psi(t),[c,d])$ jsou křivky a k. b. $\phi =$ p. b. ψ. Potom křivku $(\chi(t),[a,b+d-c])$

$$\chi(t) = \begin{cases} \phi(t), \; t \in [a,b] \\ \psi(t+c-b), \; t \in [b,b+d-c] \end{cases}$$

nazvu součtem křivek ϕ, ψ a značím $\phi \oplus \psi$.

Poznámky.
• $\langle\phi\rangle = \langle\ominus\phi\rangle$, p. b. $\phi =$ k. b. $\ominus\phi$, k. b. $\phi =$ p. b. $\ominus\phi$. V alternativní terminologii: jde o tytéž křivky s opačnou orientací.
• každá po částech C^1 křivka je součtem konečně mnoha C^1 křivek: $\phi = \phi^1 \oplus \phi^2 \oplus \cdots \oplus \phi^n$, kde $\phi^i = \phi|_{[x_{i-1},x_i]}$ (body x_i z definice po částech C^1 křivky.)

Definice. Nechť (ϕ, I) je křivka v R^n.
1. Nechť $f(x) : \langle\phi\rangle \to R$. Křivkový integrál prvního druhu funkce f po křivce ϕ definuji jako

$$\int_\phi f \, ds := \int_I f(\phi(t)) \|\phi'(t)\| \, dt \, .$$

2. Nechť $F(x) : \langle\phi\rangle \to R^n$. Křivkový integrál druhého druhu funkce F po křivce ϕ definuji jako

$$\int_\phi F \, d\phi := \int_I F(\phi(t)) \cdot \phi'(t) \, dt \, .$$

Integrály vpravo chápu jako Lebesgueovy a požaduji, aby byly konečné.

Poznámky.
• Lebesgueovu integrálu nevadí, $\phi'(t)$ není definováno v konečně bodech
• v konkrétních příkladech je obvykle integrand spojitý a integrál počítám jako Newtonův

Věta 1.1[Základní vlastnosti křivkového integrálu.] 1. Nechť ϕ je křivka v R^n, $f(x)$, $g(x) : \langle\phi\rangle \to R$, $a \in R$. Potom

$$\int_\phi (f+g)\,ds = \int_\phi f\,ds + \int_\phi g\,ds\,, \qquad \int_\phi af\,ds = a\int_\phi f\,ds\,.$$

2. Nechť ϕ, ψ jsou křivky, k. b. $\phi =$ p. b. ψ a $f(x) : \langle\phi\rangle \cup \langle\psi\rangle \to R$. Potom

$$\int_{\phi\oplus\psi} f\,ds = \int_\phi f\,ds + \int_\psi f\,ds\,.$$

Analogická tvrzení platí pro integrál druhého druhu.

Lemma 1.2. Nechť $(\phi(t), [a,b])$, $(\psi(\tau), [\alpha,\beta])$ jsou křivky. Nechť existuje $\chi(\tau) : [\alpha,\beta] \to [a,b]$ vzájemně jednozačné funkce taková, že $\psi(\tau) = \phi(\chi(\tau))$ pro $\forall\tau \in [\alpha,\beta]$ a $\chi'(\tau)$ je spojitá, nenulová v (α,β).
Potom pro každé $f(x) : \langle\phi\rangle \to R$, $F(x) : \langle\phi\rangle \to R^n$ platí

$$\int_\phi f\,ds = \int_\psi f\,ds\,, \qquad \int_\phi F\,d\phi = \pm\int_\psi F\,ds\,,$$

kde $\pm$ je podle toho, zda χ roste/klesá.

Důsledek. Nechť ϕ je křivka a $f(x) : \langle\phi\rangle \to R$, $F(x) : \langle\phi\rangle \to R^n$. Potom

$$\int_{\ominus\phi} f\,ds = \int_\phi f\,ds \qquad \int_{\ominus\phi} F\,d(\ominus\phi) = -\int_\phi F\,ds\,,$$

Věta 1.2. Nechť $(\phi(t), [a,b])$, $(\psi(\tau), [\alpha,\beta])$ jsou jednoduché C^1-křivky takové, že $\langle\phi\rangle = \langle\psi\rangle$. Nechť $f(x) : \langle\phi\rangle \to R$, $F(x) : \langle\phi\rangle \to R^n$. Potom

$$\int_\phi f\,ds = \int_\psi f\,ds\,, \qquad \int_\phi F\,d\phi = \pm\int_\psi F\,ds\,,$$

kde $\pm$ je podle toho, zda $\phi(t)$, $\psi(t)$ probíhají množinu $\langle\phi\rangle = \langle\psi\rangle$ ve stejném/opačném smyslu.

Poznámka.
• křivkový integrál závisí pouze na obrazu křivky, ne na parametrizaci - integrál druhého druhu závisí navíc na směru probíhání.
• platí i pro po částech C^1 křivky.
• předpoklad jednoduchosti je podstatný.

Definice. Nechť $M \subset R^n$. Křivka ϕ se nazve křivkou v M, pokud $\langle\phi\rangle \subset M$. Množina $M \subset R^n$ se nazve křivkově souvislá, pokud pro libovolné body x, $y \in M$ existuje ϕ křivka v M taková, že p. b. $\phi = x$, k. b. $\phi = y$.

Příklady.
- R^n je křivkově souvislá
- konvexní množina je křivkově souvislá
- množina $M = R^2 \setminus \{(t,0) :\ t \in R\}$ není křivkově souvislá

Definice. Nechť $F(x) : \Omega \to R^n$, kde $\Omega \subset R^n$. Říkáme, že křivkový integrál z $F(x)$ nezávisí v Ω na cestě, pokud

$$\int_\phi F\, d\phi = \int_\psi F\, d\psi$$

pro libovolné křivky ϕ, ψ v Ω takové, že p. b. $\phi =$ p. b. ψ, k. b. $\phi =$ k. b. ψ.
Nechť $\Omega \subset R^n$ je otevřená množina, $F(x) : \Omega \to R^n$ je spojitá. Funkce $U(x) : \Omega \to R$ se nazve potenciál F, pokud $\nabla U(x) = F(x)$ pro $\forall x \in \Omega$.

Věta 1.3.[O existenci potenciálu.] Nechť $\Omega \subset R^n$ je otevřená, křivkově souvislá množina, $F(x) : \Omega \to R^n$ je spojitá funkce. Potom je ekvivalentní:
(1) existuje U potenciál k F v Ω
(2) křivkový integrál z $F(x)$ nezávisí v Ω na cestě